

Stockholm 2019-10-31

Vattenmyndigheten Bottenviken
Vattenmyndigheten Bottenhavet
Vattenmyndigheten Norra Östersjön

Synpunkter på ert samråd om viktiga frågor inför arbetet med förvaltningsplan 2021–2027 i era vattendistrikt.

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) lämnar här – i egenskap av landets största ideella organisation med inriktning på att uppmärksamma, ta tillvara, använda och utveckla landskapets naturvärden, kulturvärden och sociala värden – synpunkter på rubricerad remiss.

Vår inriktning i frågan är att vi vill se levande sjö- och vattenlandskap i hembygderna, där mångfalden av hållbara ekonomiska, sociala och kulturella värden uppmärksammas, tillgängliggörs, förädlas och används tillsammans med de ekologiska värdena. När vi använder begreppet *landskap*, grundas det på dess definition enligt europeiska landskapskonventionen (ELC), som trädde i kraft i Sverige år 2011.

Vi svarar enligt era frågor i respektive samrådsunderlag.

Våra synpunkter på det remitterade förslaget

Fråga 1 a) Har Vattenmyndigheten fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådshandlingen?

Nej.

Fråga 1 b) Saknas det någon viktig fråga? Eller är det något som borde prioriteras om?

Av Prop. 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft framgår att de möjligheter att ställa mindre långtgående krav som följer av EU-rätten till förmån för samhällsnyttiga verksamheter ska utnyttjas fullt ut vid t.ex. meddelande av miljökvalitetsnormer och andra föreskrifter samt vid beslut om klassning av vattenförekomster (s. 2). Vidare anges i propositionen att ”De myndigheter som ansvarar för förvaltningen av kvaliteteten på vattenmiljön kommer att bli skyldiga att utnyttja de möjligheter till undantag och lägre ställda krav som ramdirektivet för vatten möjliggör.” (s. 76).

En ändring gjordes bl.a. av 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen som följd av detta och här framgår nu att ”Vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt

modifierad, om..." (2018:2103), istället för att "Vattenmyndigheten får...", som lydelsen var tidigare.

Av Havs- och vattenmyndighetens m.fl. förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraften (NAP) framgår att "Den nationella planen ska, genom att ange prövningsgrupper samt en tidsplan för när ansökan för omprövning ska vara inlämnad till domstol, främja att vattenmyndigheternas arbete med klassificering och normsättning bedrivs med den prioriteringsordning som behövs för att genomföra planen. Vattenmyndigheterna behöver alltså även förhålla sig till den nationella planens tidsordning. Redan i de regionala samverkansprocesser som är tänkta att föregå prövningarna kan det komma fram nya underlag som ger anledning att anta att klassificering och gällande normer behöver ses över." (s. 54). Vidare anges i förslaget att "Om det kommer fram ny information i samband med prövning som ger anledning att anta att klassificeringen och gällande normer behöver ses över så finns det alltså en skyldighet för vattenmyndigheterna att göra detta, även om tidpunkten inte sammanfaller med den ordinarie förvaltningscykeln." (s. 54).

Ett stort ansvar för att ovanstående görs i enlighet med riksdagens och regeringens vilja att de möjligheter till undantag och lägre ställda krav som ramdirektivet för vatten möjliggör ska utnyttjas, vilar därmed tungt på Vattenmyndigheterna. Ni tar inte upp denna viktiga fråga i ert samrådsunderlag, vilket måste ses som en stor brist, då den behöver prioriteras i er verksamhet.

Fråga 2 Vilka hinder ser ni i arbetet med vattenfrågor? Vilka lösningar ser ni?

Det är tydligt att ni har ett stort ansvar för det som tas upp i svaret ovan. Det största hindret för att genomföra arbetet är att kunskapsunderlagen för alla miljövärden, sociala värden och verksamheter som omfattas av miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen, utom storskalig vattenkraft och vattendragens ekologiska värden, är obefintliga, bristfälliga eller inte kompletta. Om ni ska förklara alla de vattenförekomster som är det för kraftigt modifierade eller konstgjorda vatten, måste kunskapsunderlagen för alla värden och verksamheter som omfattas av exempelvis 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen vara kända, värderade och bedömda utifrån vad de tål av miljöåtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status. Idag är detta gjort för de c:a 200 största vattenkraftverken. Här har ni ett stort arbete att göra.

Lösningen är att ni inför och inom ramen för nästa generations förvaltningsplaner och åtgärdsprogram tar fram dessa kunskapsunderlag för rätt klassningar och beslut om undantag, kmv-förklaringar och uppdaterade miljö kvalitetsnormer, synkat med genomförandet av NAP enligt dess tidplan, de regionala samverkansprocesserna och de enskilda prövningarna inom respektive prövningsgrupp enligt NAP.

Fråga 3) Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka? Om vad?

Såvitt vi vet är inga miljöorganisationer med fokus på vattenlandskapets kulturarv, sociala värden och människors livsmiljöer med i era referensgrupper. Detta är en brist som behöver åtgärdas, särskilt som vattenmyndigheten fr.o.m. 20180101 ska KMV-förklara, besluta om undantag och om lägre ställda krav fullt ut, utifrån vad EU-rätten medger. Tyvärr tydliggörs vår uppfattning i er



grafiska modell av vattenförvaltningen. Inga civilsamhällesföreträdare för andra värden i vattenlandskapet är av er påtänkta att delta, förutom de ni benämner vattenorganisationer. Vattenhistoriskt nätverk är en av landets största sammanslutningar av miljöorganisationer. De är inte remissinstans för ert samråd. Samverkan och dialog på regional och lokal nivå måste utvecklas och breddas kraftigt.

Fråga 4) Hur kan kommande åtgärdsprogram förbättras för att vara mer användbart i ert arbete? Finns det exempelvis delar som behöver förtydligas, i så fall hur? Borde åtgärdsprogrammet vara ännu mer regionalt anpassat än vad det är idag?

Se ovan.

Fråga 5) Övriga synpunkter om vattenförvaltning?

Samrådshandlingarna visar att Vattenmyndigheterna har tydlig utvecklingspotential när det gäller en helhetssyn på vattenlandskapets alla olika värden och verksamheter, och deras företrädare, och vilken betydelse dessa har dels för både en väl genomförd vattenförvaltning enligt ramvattendirektivet och för en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling i stort, med särskilt fokus på det lokala.

För Sveriges Hembygdsförbund, på styrelsens uppdrag

Jan Nordwall
Generalsekreterare

Michael Lehorst
Kulturmiljöstrateg